

Sodobni radikalizem levice, odziv nanj in medijski odmev političnega nasilja

Vzpon, pomen in radikalizem globalnega množičnega gibanja

Nastanek družbenega fenomena globalne civilne družbe se izrazi deloma kot posledica, deloma kot nadaljevanje uporniškega duha sedemdesetih let in je vezan predvsem na globalno soodvisnost lokalitet, ki želijo soodločati pri pomembnih družbenih vprašanjih, ki jih odpira globalizacija. Po letu 1968 je civilna družba pridobila vlogo socialno političnega partnerja pri odločanju o pomembnih družbenih tematikah. S postopnim upadom udarnosti tako študentskega kot preostalega dela populacije pa je to vlogo počasi začela izgubljati. Svet se je s krčenjem časa in prostora močno povezal, kar je prineslo številne gospodarske in politične spremembe, ki v zadnjih desetletjih odločno prevzamejo vodilno vlogo pri oblikovanju prihodnosti. Tehnološko izboljšanje, možnosti povezovanja in širjenja informacij, je ključno pripomoglo k izoblikovanju tovrstne soodvisnosti vseh delov sveta in soodločanja posameznih držav, ki postopoma izgubljajo politično funkcijo odločanja o temeljnih problematikah določenega prostora. Vzporedno s temi težnjami se je prilagajala tudi civilna družba, kar je moč opaziti v mednarodnem sodelo-

vanju in povezovanju že v sedemdesetih letih in pozneje, toda z največjim poudarkom na nacionalnih področjih. Kljub mednarodnemu sodelovanju pa je civilna družba precej zaostajala za gospodarskim pretokom kapitala, ki je postopoma prilagodil svetovni politični položaj globalnemu trgu. V tem procesu je ključnega pomena postalo obdobje globalnih množičnih protestov, ki je ustvarilo popolnoma drug vidik civilne družbe in njene moči. Začetek tega obdobja bi lahko postavili v leto 1999, z množičnimi protesti proti delovanju STO (Svetovni trgovinski organizaciji). Čeprav ti protesti niso bili novi, so bili ključnega pomena pri vzpostavljanju pojma tako imenovanega globalnega množičnega gibanja, saj kažejo na začetek novega načina razumevanja in spremljanja globalnega družbenega položaja in poudarjanja tematik, ki so bile prikrite in izgubljene v hitrem in množičnem sunku vzpona tako imenovanega globaliziranega sveta, globalne kulture, politike soodvisnosti ter globalnega trga dobrin in delovne sile, ki je za seboj puščal množico neizpostavljenih kršitev.

Po splošnem navdušenju nad koncem hladne vojne in začetkom miru se je začelo obdobje ekonomskega povezovanja področij moči, ki so postopoma pripeljala do izčrpanja revnejših predelov sveta in njihove ekonomske odvisnosti. Množica globalnih težav pa je sicer popolnoma raznolika globalna družbenega gibanja povezala v enotno idejo. To je prav s svojo mnogoterostjo začelo kljubovati čedalje širšim težnjam po unifikaciji svetovne populacije in opozarjati na številna krizna področja globalizacije, ki v pretežno ekonomskem pogledu postopoma prežemajo vse pore družbenega življenja povsod po svetu. Ena prvih in najpomembnejših kritik se tako nanaša prav na temeljne nosilce ekonomske globalizacije, multinacionalne korporacije, ki so s svojim početjem ustvarile nov pojav enotnega sveta, ne samo v gospodarskem pogledu, temveč tudi na političnem, kulturnem in socialnem področju. Tako po mnenju Becka v moderni družbi nasta-

jajo virtualni davkoplačevalci, to so večinoma multinacionalne korporacije, ki se glede na najboljši izkupiček selijo in prijavljajo svoje aktivnosti v conah brez davkov in se tako izogibajo davkoplačevalskim politikam nacionalnih držav ter brez omejitev delujejo na globalni ravni. Delovna mesta proizvodnje selijo v države z najcenejšo delovno silo, v tehnološko najrazvitejših in finančno najbogatejših predelih sveta pa postavljajo komercialne centre, kjer po nizkih cenah zadovoljujejo potrošnike. Lastne rezidence si gradijo v državah, ki jim socialno in ekološko najbolj ustrezajo, ter tam zahtevajo luksuzne in kakovostne storitve. Za vse omenjeno pa v državno blagajno prispevajo le malo in zgolj akumulirajo kapital v še večje presežke (Beck, 2003: 121). Na delokalizacijo opozarja tudi Bourdieu in pravi, da je prav z mobilnostjo kapitala proti državam najnižjih plač neoliberalna politika prenesla konkurenčnost delavcev na globalno raven. Tako je prek prehoda z nacionalnega teritorija, v katerem je nastajal in je še vedno prisoten vsiljen konflikt med delavci znotraj teritorija ter prihajajočo delovno silo (t. i. tujcev, tuje delovne sile), potisnila delavce v vsiljeno konkurenčnost z delavci na drugi strani sveta, ki so prisiljeni sprejemati nizke plače. Največji pomen daje ravno tej negotovosti med čedalje širšim krogom delovnega prebivalstva, ki ga poimenuje prekariat. Ta priložnostna zaposljivost, ki pomeni vedno večjo nadomestljivost in nepomembnost posameznika, je nova oblika dominacije, ki prisiljuje delavce k izkoriščanju, pri čemer tudi uporabi koncept fleksploatacije; ta pomeni prav to konkurenčnost med delavci držav z visoko razvito socialo in dolgo tradicijo delavskega gibanja ter sindikatov, z delavci držav v »razvoju«, ki nimajo takih možnosti. Ravno s tem pa se moč upora manjša, saj konkurenčnost na globalni ravni pomeni strah, ki mnoge prisili v pokornost in sprejetje izkoriščanja (Bourdieu, 2000: 85–86).

Poleg delovnih razmer in izkoriščanja posameznikov Beck opozarja tudi na globalni ekološki problem in moderno družbo poimenuje

družba tveganja. Ta namreč poudarja premnoga tveganja, ki svet peljejo v katastrofo. Beck ugotavlja, da so največji onesnaževalci postali proizvajalci »razvijajočega« sveta, v katerega se selijo vse večje korporacije »razvitega« sveta, ki tam ceneje in brez ekoloških omejitev proizvajajo poceni izdelke. Brezvestno onesnažujejo okolje, ne da bi se zavedali ali upoštevali globalne razsežnosti ekoloških katastrof. Beck ob tem uporabi koncept efekta bumeranga, s katerim opiše mobilnost onesnaževanja in dobro zajame problem s citatom: »Stiska je hierarhična, smog je demokratičen.« (glej Beck, 2001)

Lokalno delovanje v globalnem kontekstu je postalo vodilo, tako vodilnih političnih in gospodarskih smeri kot tudi smeri socialnih družbenih gibanj, ki so začela vznikat povsod po svetu in se tudi medsebojno povezovati. Čeprav je v sedemdesetih letih mednarodno sodelovanje že deloma prisotno, se v devetdesetih letih oblikuje popolnoma nov fenomen. Glavne smernice niso več vezane le na mednarodno sodelovanje in vzajemno pomoč podobno mislečih skupin, temveč korelacija/soodvisnost posameznikov povsod po svetu, ne glede na prostor in čas. Povezanost globalne civilne družbe temelji prav na tej izkušnji, ki jo omogočajo informacijska in tehnološka orodja; ta so omogočila povezave in drugačne načine delovanja, ki se širijo tudi na druge sfere, med njimi na upor nove vrste, na kiberupor.

Padec blokvske delitve sveta je pri številnih skupinah, ki so v sedemdesetih in osemdesetih letih prejšnjega stoletja gojile urbano gverilo, pustil velike posledice, predvsem pa upad verovanja v revolucionaren prevrat, ki bo odpravil kapitalizem po vsem svetu. Številne skupine (*RAF, Brigade Rosse, Angry Brigade*) so se v devetdesetih letih tudi razpustile ali pa je njihova aktivnost močno upadla in se v takšni meri ni več obnovila. Poleg velikega razočaranja nad padcem ideologij, s katerim so usahnili številna pričakovanja in upi, so do tedanje situacije pripeljali tudi novi, manj vidni, vendar veliko bolj učinkoviti sistemi nadzora. S tehnološkim

napredkom se je nadzor nad množično populacijo olajšal in razširil, kar je privedlo do blažjega represivnega sistema, ki izbruhne le v hudi grožnji. Brutalnost se je umaknila, razširili so se organizirani protesti, še bolj pa lobiranje, radikalizem pa je skoraj popolnoma izginil. Urbana gverila je v Evropi in ZDA skoraj popolnoma zamrla in se le deloma rekrutirala v ilegalnih akcijah posamičnih skupin, ki ne zavzemajo več visoke stopnje političnega nasilja, ki jo zaznamuje dobra organiziranost skupin in napadov.

Najradikalnejše skupine postanejo borci in akterji v gibanjih za osvoboditev živali in ekoloških gibanjih, ki so s svojim nastankom v osemdesetih letih pomenila vzpon mirnih protestov. Te akcijske skupine, kot sta *ALF (Animal Liberation Front)* in *Earth First*, so kot velika grožnja dojele predvsem v ZDA in Veliki Britaniji, kjer so najaktivnejše in jih uvrščajo med najbolj iskane nasilne organizacije, čeprav pri njihovih dejanjih ni žrtev. Rekrutacije iz starejših radikalnih skupin skoraj ni, deloma se vzpostavi le prek radikalne skupine iz osemdesetih let, imenovane *Autonomni*, ki je delovala predvsem v Nemčiji. *Autonomni* se združujejo predvsem okrog tematik, povezanih s skvoterskim in antifašističnim gibanjem, ki je v začetku osemdesetih nastalo kot odgovor na vzpon neonacističnih skupin, ki začno prežemati predvsem Vzhodno Nemčijo. Povezava z radikalno levico sedemdesetih let ostane le na simbolni ravni, ki daje pomembno noto novemu gibanju radikalne leve, ki v devetdesetih dobiva globalne razsežnosti. Iz te pa se izoblikuje tudi *Black Bloc*, ki se vzpostavi znotraj globalnega množičnega gibanja predvsem v Evropi in ZDA.

Politično nasilje, katerega obliko komunikacije prevzema *Black Bloc*, se ponovno vzpostavlja prek podobnih vzorcev kot v preteklosti. Zaradi represivnega odziva držav na vzpon in kritike množičnega gibanja za pravičnejši svet se leta 1999 v Seattlu prvič vidno izpostavijo skupine, ki »branijo« druge udeležence množičnih protestov in začno odgovarjati na policijsko represijo z nasiljem. V protestih, ki so sledi-

li v Pragi, Genovi, Göteborgu itd., pa politično nasilje pridobiva tudi komunikacijsko vlogo, saj akterji črnega bloka z njim začno izražati svoje nezadovoljstvo z obstoječim družbenim položajem. Z uničenjem lastnine multinacionalnih korporacij ali »spornih podjetij«, ki sodelujejo pri ekonomskem izkoriščanju, izključujoči politiki, z ekološko spornimi podjetji in podobnim, želijo opozoriti na problem zasebne lastnine kot take, na izkoriščanje kot njeno posledico in čedalje večjo stratifikacijo tako med ljudmi kot med posameznimi deli sveta. Medijska odmevnost, ki močno naraste ob senzacionalnosti nasilja, ponovno vzpostavi nasilje kot komunikacijski medij. Pod imenom *Black Bloc* so povezani posamezniki, ki zavzemajo podobno stališče, kot so ga zavzemale skupine urbanih gveril. Nasilje med protesti obravnavajo kot odgovor na državno nasilje, za katerega posledice menijo, da so veliko hujše in uničujoče za vse, a kljub temu predstavljene kot legitimne. Politično nasilje pa je imelo veliko pomembnejšo vlogo predvsem tam, kjer je že obstajala močna tradicija gverilstva, na primer v Italiji, Franciji, Nemčiji in Grčiji.

Značilnosti in posebnosti globalnega množičnega gibanja

Globalno množično gibanje je postalo prepoznavno predvsem s kritiko neoliberalnega kapitalizma in ekonomske globalizacije ter njenih učinkov. Toda globalizacije ne zavrača v celoti, temveč želi vplivati na njeno smer. Tako je mnogokrat napačno interpretiranje tega gibanja kot antiglobalističnega spremeniti v razumevanje tega družbenega fenomena kot bitke za globalizacijo od spodaj (*globalization from below*). Transnacionalna povezanost političnih in družbenih akterjev od spodaj se je vzpostavila prek novih tehnoloških zmožnosti interakcije, s katerimi so postali povezovanje, informiranje in sovplivanje na globalno družbeno delovanje veliko hitrejši in učinkovitejši. Spremljanje družbenega doga-

janja in mednarodno sodelovanje sta prinesla tudi širok mobilizacijski potencial, s katerim se je začelo oblikovati pluralno globalno množično gibanje za pravičnejši svet. Ta je s svojo močjo, ki se je prvič očitneje izrazila v Seattlu, pokazalo težnje in zahteve po soočanju prebivalstva različnih delov sveta o nadaljnjem poteku in načinu politične in gospodarske ureditve sveta. Po internetu, ki je postal eden najučinkovitejših mobilizacijskih medijev, so se tako začeli spontano organizirati *ad hoc* koordinacijski kolektivi iz različnih delov sveta, ki so ob določeni priložnosti, najpogosteje ob sestankih najpomembnejših svetovnih gospodarskih in političnih velesil (kot so sestanki Mednarodnega denarnega sklada, Svetovne banke, G8 ipd.), prevzeli povezovalno funkcijo v zelo fleksibilni organizacijski strukturi, ta pa je ob teh srečanjih organizirala mednarodne demonstracije, ki so opozarjale na širok spekter globalnih problemov.

Organizacija, komunikacija, okviri in repertoarji večinoma prihajajo iz preteklih protestnih ciklov, vendar so prilagojeni obstoječi družbeni situaciji, predvsem na področju novih globalnih izzivov. Nedvomno se kaže kontinuiteta, izražena v zgodovini aktivistov in njihovih organizacij, z gibanji v preteklosti, tudi v tematikah, kot so delavstvo, mir, človekove pravice, ženska osvoboditev in varstvo okolja. Kaže pa se tudi veliko novih elementov, ki so transformirali podobo preteklih družbenih gibanj, saj se je predvsem po širokem protestnem valu iz zgodnjih osemdesetih let izrazila težnja po institucionalizaciji organizacijskih struktur gibanja v formalnih združenjih in specializaciji na posamezne tematike z določeno stopnjo pragmatizma in z upadom poudarka tako na protestu kot na manj vidnih strategijah lobiranja in prostovoljnih akcijah. S tem so postala gibanja veliko bolj prilagodljiva in kompromisna (Della porta, 2006: 28–29).

V Seattlu so se tako združila bolj strukturirana združenja kot manjše afinite; tako so se identitete premikale od posamičnih tematik do

globalnih razsežnosti, vključujoč kritike neoliberalne globalizacije, teme, vezane na eksploatacijo žensk, varstvo okolja, varovanje miru in socialne pravičnosti. Aktivisti so uporabili obliko protesta – zasedbo ulic, v kateri je podobno kot v preteklosti prišlo do spopadov s policijo, kjer je bila uporabljena tudi fizična sila. Tako je vrenje, izhajajoče iz problematik, vezanih že na protestno gibanje šestdesetih in sedemdesetih let, postopoma preraslo v bolj organiziran način boja z lobiranjem in doseglo stopnjo napetosti, ki se je znova začela izražati z odhodom na ulice, vendar zdaj v navezavi na globalno politiko. Ta je pri aktivistih in organizacijah spodbudila čedalje bolj razširjeno globalno solidarnost z najrevnejšimi predeli sveta in težnjo po lastni identifikaciji z globalno odgovornostjo. Ne glede na razdalje in raznolike kulturne, socialne, ekonomske in politične specifičnosti globalno družbeno gibanje po načelu solidarnosti opozarja na nujno razumevanje in poznavanje svetovnega dogajanja, saj je soodvisnost različnih delov sveta prisotna v vseh porah družbenega življenja, s čimer bi se morali soočiti vsi individuumi in se angažirati na tem področju, saj drugače svobodna družba ni mogoča. Kot je zapisal že Bakunin, je lahko »človek resnično svoboden samo med prav tako svobodnimi ljudmi; suženjstvo le enega človeškega bitja krši humanost in negira svobodo vseh. Svoboda vsakogar je tako mogoča le kot svoboda vseh. Realizacija svobode skozi enakopravnost, v principu in resničnosti, je pravica« (glej Bakunin, 1971).

Vznik nasilja in *black bloc*

Množični protesti na globalni ravni tako združujejo številne raznolike skupine. Najodmevnejši glas je tako potreba po globalni odgovornosti, ki jo zahtevajo predvsem tradicionalne, proti neoliberalizmu usmerjene levičarske skupine, kot je na primer *ATTAC*. Vendar takšne zahteve po spreminjanju kapitalističnega sistema v pravičnejši in sočutnejši svet za bolj revolucio-

narne skupine niso zadostne. Predvsem revolucionarne anarhistične, marksistične, maoistične ipd. struje se ne strinjajo s konformističnim načinom spreminjanja sistema, temveč zahtevajo njegovo odpravo in vzpostavitev nove, na egalitarizmu in solidarnosti temelječe družbe. Verjamejo v revolucionarni preobrat, ki pa v nobenem zgodovinskem obdobju ni uspel brez insurekcije. To možnost vidijo tudi na množičnih protestih, ki pa so v trenutnem položaju postali tako rekoč edini prostor revolucionarnega vrenja. S splošnim razvojem tehnologije, ki je tudi represivnim organom omogočila lažji nadzor, se je večina prevratniških, radikalnih skupin, nastalih v sedemdesetih in osemdesetih letih prejšnjega stoletja, razpustila, saj so večino njenih članov aretirali ali pa ti niso več videli možnosti za nadaljnje delovanje. Vendar konec devetdesetih let, po kratkem zatišju, znova vzniknejo raznolika družbena gibanja, katerih večinski del je pacifističen. Urbana gverilska aktivnost sicer ne obstaja več, politično nasilje pa se izraža skozi manjše afinitetne skupine znotraj protestnih gibanj. Deloma taktike urbane gverile uporabljajo le majhni, a številni kolektivi anonimnih in maskiranih borcev za živali *ALF* in za okolje *Earth First*. Ti z uničevanjem zasebne lastnine podjetij, ki izkoriščajo živali, ter osvobajanjem živali iz ujetništva opozarjajo na problem moderne hiperpotrošne družbe, ki za doseganje presežne vrednosti uporablja najhujša sredstva mučenja in ubijanja. Toda te skupine le deloma spadajo v ta okvir, saj so njihovi cilji precej ozko usmerjeni in niso nujno usmerjeni v spreminjanje celotne družbene strukture.

Black Bloc: organiziranost, strategije in povezanost z drugimi skupinami

Nekateri začetke *Black Bloca* vidijo že v italijanski vroči jeseni, v skupini *Autonomia*, vendar pa njihove korenine segajo v Berlin osemdese-

tih let, ko so se mestne oblasti odločile za nasilno izselitev zasednikov, ki je bila podkrepljena s kriminalizacijo in nasiljem nad njimi. Akcija je sprožila množične aretacije, čemur so sledili poulični boji in nov val zasedništva po vsej državi. Konec leta 1981 se je nemška vlada odločila za legalizacijo določenih zasedenih zgradb, saj je s tem želela kontrakulturno gibanje jasneje ločiti in s tem povzročiti marginalizacijo radikalnejšega dela gibanja. Ta poskus jim ni uspel, saj se je zaradi nenehnega policijskega nasilja vedno več posameznikov odločalo za militantnejše pristope. Tako so radikalni aktivisti začeli uporabljati taktiko črnega bloka. Demonstracij so se začeli udeleževati v črnih motorističnih čeladah in smučarskih maskah, oblečeni pa so bili v uniformirana črna oblačila ter s seboj nosili ščite, gumijevke in podobno. S taktiko, ki je zagotavljala anonimnost in solidarnost, so učinkovito odgovarjali na napade policije. Prav tako je anonimnost saboterjem omogočala, da so tako laže ofenzivno nastopali proti korporacijam, bankam in drugim materialnim simbolom ter centrom kapitalizma in države. Taktika je precej spodbudila k participaciji pri javnem uničevanju lastnine države in kapitala. Tovrstno delovanje je prvi del besedne skovanke *Black Bloc* pa pomeni obliko militantnosti, ki naj bi blažila dihotomijo med nenasilno civilno nepokorščino in tajnim delovanjem urbane gverile (glej Young, 2001).

Black Bloc je danes taktika, ki jo organizirajo predvsem insurekcionalistični anarhisti in anarhistične afinitete, ki so se organizirali v okviru posamične protestne akcije in se tudi spreminja glede na okoliščine. Njihov glavni cilj je vzpostavljanje solidarnosti med posamezniki v nasprotju z represivnim odzivom države. To ni organizacija, v katero bi se posamezniki lahko vključili, temveč gre za spontano delovanje individuumov, ki se začasno združijo v svojstven blok znotraj protestnega shoda. Oblečeni so v črno, da skupino povežejo med sabo, predstavljajo njihova ideološka stališča ter z barvo dramaturgirajo politiko, proti kateri se borijo.

Pomembna pa je tudi zaradi anonimnosti, saj vsi aktivisti, povezani v črni blok, z uniformnim načinom oblačenja poudarjajo enakost in nehierarhično delovanje. Poudarjajo pomen individualne odločitve in upor proti sledenju idejnemu vodjem, ki nastopajo tudi na protestih. Ta način oblačenja in maskiranja omogoča tudi varnost pred policijskim snemanjem in spremljanjem aktivnosti na vseh protestih ter s tem zaščito posameznikov pred identifikacijo in posledično možnostjo aretacije (Frece, 2002: 111–112). S tehnološkim napredkom je možnost nadzora presešla panoptikum in mu dala povsem nov pomen, saj nadzor ni omejen le na določen prostor, temveč se je razširil na vse pore družbenega življenja, tudi v zasebnost. To je povzročilo precejšen strah in samonadzor posameznikov nad lastnim delovanjem, kar je posledično vidno tudi v primeru družbenih gibanj in njenih radikalnih skupin, ki so se v svoji želji po prevratni aktivnosti zavile v anonimnost. Tako sta maskiranje in uniformiranost postala del identitete posameznikov, ki se podajajo v akcije z ilegalnimi sredstvi.

Gre za številčno majhne skupine in v primerjavi z drugimi deli protestov zelo šibek del protestov, ki ima dokaj nepomembno vlogo. Toda njegova taktika privabi največjo medijsko pozornost, katere mirni protesti nikoli niso deležni. Tako izvajajo dve vrsti akcij, blokiranje in uničevanje lastnine, ki zbudita največjo pozornost. Z obema taktikama želijo na simbolični ravni izraziti svoja stališča. Menijo, da so srečanja mednarodnih institucij in nosilcev moči sama po sebi simbolična, kar se izraža tudi pri protestih, ki ne glede na njihovo učinkovitost potekajo na simbolični ravni, saj dejansko ne spreminjajo svetovnega položaja, temveč le opozarjajo nanj, želijo pokazati nestrinjanje in poudariti potrebo po iskanju alternativ. Sporočajo, da odločitev ni treba prepuščati drugim, ter s podano vidno možnostjo samoorganizacije velikega števila ljudi kažejo, da sta direktna akcija in direktna demokracija mogoči (glej *Bashing the Black Bloc*?). Simbolno nasilje, katerega

cilj so napadi na simbolne tarče, v tem primeru najpogosteje zasebna lastnina osovraženih korporacij, razumejo kot odgovor na kruto nasilje, ki ga na vsakdanji ravni povzroča kapitalistični sistem. Kot pravijo, so revščina, lakota, izključevanje, izkoriščanje, umiranje milijonov ljudi ter destrukcija življenjskega prostora vsakodnevna politika neoliberalne globalizacije in bi jih brez težav opisali z nasiljem ali pa vsaj kot povod za nasilje. Tako menijo, da je razumevanje nasilja relativen koncept, ter uporabo militantnih sredstev zagovarjajo tedaj, ko je to potrebno. Poudarjajo, da imajo dovolj prevar in laži, zaradi katerih so pripravljeni stopiti tako daleč, da se fizično soočijo s sistemom, ki je sam po sebi organizirano in legalno nasilje. Tako za doseganje svojih interesov ne vidijo težav pri uporabi političnega nasilja. (glej *Statement by Black Bloc activists*) Protestno taktiko selektivnega uničevanja lastnine vidijo kot pomembno tudi zaradi zbujanja medijske pozornosti, prek katere lahko sporočajo, da korporacije niso tako neprebojne, kot se zdi. »Ljudje na protestih in tisti, ki jih spremljajo po televiziji, lahko vidijo, da je samo en majhen kamen v rokah motivirane posameznika dovolj, da razbije simbolne zidove.« (glej *Black Mary, Letter from Inside of Black Bloc*)

Nasilje je vzniknilo tudi zaradi vedno hujšega odziva represivnih organov, ki so preprečevali kakršenkoli stik protestnikov z udeleženci mednarodnih srečanj, kar je postopoma privedlo do vedno hujših blokad, pritiskov na protestnike in nasilja nad njimi. Posamezniki, ki so začeli uporabljati taktiko črnega bloka, želijo s svojimi dejanji zbuditi medijsko pozornost in z nasiljem opozoriti na omejevanje javne sfere, ki jo nosilci moči omejujejo z restrikcijami in nadzorom družbenih gibanj, ki nasprotujejo njihovi politiki (glej *Black Blocs for dummies*).

Taktika črnega bloka je s svojim načinom ohlapne organiziranosti le bežno delujoča, saj čedalje bolj postaja marginalen del globalnega množičnega gibanja. Te skupinice, ki se med

seboj poznajo in si zaupajo, delujejo brez predstavnikov in kakršnekoli organizirane povezanosti. Od Seattla do Genove pa vse do danes je njihova številčnost precej narasla, vendar pa se je tudi čedalje bolj oddaljevala od preostalega dela družbenih gibanj. Izolaciji s strani večinskega mirnega dela demonstracij, ki je velikokrat celo fizično preprečevala črnemu bloku vstop k protestu, se želijo nujno izogniti, vendar svoje taktike ne želijo zavreči. Njihova taktika zaradi slabe koordinacije namreč velikokrat pripelje do splošnega nasilja s strani policije nad drugimi protestniki, kar pelje v čedalje večjo marginalizacijo, čeprav v različnih primerih tudi preprečijo nasilje nad nenasilnimi demonstranti s tem, da se postavijo v prve vrste in tako obranijo druge protestnike. Ohlapna struktura in anonimnost zamaskiranih obrazov pa je tudi odlična tarča za huligane in »infiltratorje« iz vrst policije, ki začnejo s provokacijami in neselektivnim uničevanjem mesta ter spopadi, s čimer njihova taktika uide izpod nadzora in se sprevrže v nasilno divjanje po ulicah.

Represivni organi in nadzor

Proteste, organizirane na globalni ravni, prek mednarodnih mrežnih struktur budno spremljajo vsi represivni organi, ki so prav tako povezani na transnacionalni ravni. S tehnološkimi sredstvi je omogočena visoka stopnja nadzora nad posamezniki, pri čemer lahko samo omenimo primer sistema kamer, prek katerega je izsleditev posameznikov, ki posegajo po nelegalnih sredstvih, veliko lažja in učinkovitejša. Prav tako sta za učinkovitost pomembna tudi mednarodna izmenjava podatkov in delovanje policije, ki sta se z vzpostavitvijo schengenskega sistema v Evropi uskladila in izpopolnila. Kar je bil pred tridesetimi leti precej neverjeten scenarij, je danes splošna praksa represivnih organov. Z naprednimi nadzornimi sistemi pa je tudi upadla visoka stopnja represije ter s tem omogočila

ponovni vzpon družbenim gibanjem, ki so sredi devetdesetih let že prerasla nacionalne meje in začela nastopati kot transnacionalni fenomen. Temu pa so se prilagodile tudi policijske strategije. Vendar pa je s čedalje večjo mobilizacijo in množičnostjo tega pojava represija močno naraščala in od Seattla naprej skoraj vedno pripeljala do nasilnih izgrediv.

Pri skrbi za red na protestih se je policija posluževala treh glavnih strategij. Strategija prisile vključuje uporabo orožja in fizične sile za vzpostavitev kontrole ali razkropitev demonstrantov. Druge so preprečevalne strategije, s katerimi se vzpostavlja nadzor nad protestniki in organizatorji, preden se pride v dejanski stik z njimi. Tretje pa so informacijske strategije, s katerimi brez direktnega posredovanja zbirajo informacije o protestih in protestnikih tako preventivno kot na samih protestih, na katerih s pomočjo avdio-vizualnih tehnologij identificirajo posameznike, ki uporabljajo nelegalne načine upora (Della Porta, 2006: 153).

Te strategije se spreminjajo glede na način, kako jih policija izvaja. Obstajata dva načina: prvi je s stopnjujočo se silo, drugi pa s pogajanjem. V prvem primeru je zelo majhen poudarek na pravici do demonstriranja, zato se inventivne oblike protesta slabo tolerirajo, prav tako je le na najnujnejše zmanjšana tudi komunikacija med policijo in protestniki. V tem primeru se velikokrat uporabi strategija prisile z visoko stopnjo nasilja nad protestniki (tudi nenasilnimi) in celo ilegalne metode, kot so agenti provokatorji. V nasprotnem primeru uporabe načina pogajanja pa je poudarek na pravici do demonstriranja, v katerem so do določene mere tolerirane tudi moteče oblike protesta. Komunikacija med policijo in protestniki je sprejeta kot nujna za potek mirnih protestov z namenom, da se v čim večji meri preprečijo strategije prisile in nasilje (Della Porta, 2006: 154).

Ob nastanku globalnega množičnega gibanja so bile v praksi uporabljene predvsem blažje oblike represije, ki pa so bile s Seattlom preki-

njene. Mirnim protestom z novimi taktikami sledi represivni sistem, ki začne uporabljati strategije prisile. To pripelje do oblikovanja skupine, ki začne uporabljati nasilna sredstva v obrambo gibanja. Tako se javno izpostavi obstoj taktike črnega bloka, ki je od Seattla naprej prisotna na vseh večjih protestih. Ta spontano nastala taktika pa pripelje do večje represije na protestih, ki se stopnjuje od Prage do vrhunca, ki ga doseže v Genovi, kjer je zabeležena prva smrtna žrtev tovrstnih protestov. Po Genovi pa protestni val strmo upade, saj tudi zaradi stopnjujoče se represije ne more več oponirati strogim taktikam policije. Prav tako se mednarodne konference umikajo na področja popolne izolacije ali pa popolnoma izolirajo del mesta, v katerem poteka konferenca, z namenom nemotenega poteka in omejevanja možnosti konfrontacije protestov z udeleženci konferenc. Kot opisuje Debord, je to taktika urbanizma, ki je »kapitalistični način prilasčanja naravnega in človekovega okolja, podrejen logiki kapitalizma, ki v svojem razvoju k absolutni prevladi lahko in tudi mora preoblikovati celoten prostor v lastni okvir« (Debord, 1999: 114).

Nov val protestnih gibanj izbruhne s študentskimi protesti proti privatizaciji šolstva in bolonjski reformi, na katerih se ponovno obudijo taktike črnega bloka, značilnosti gibanj pa se prilagodijo bolj lokalnemu kontekstu. Sicer še vedno mednarodno povezana družbena gibanja se danes čedalje bolj usmerjajo v lokalne teme. Mednarodno javnost so pretresli predvsem upori, ki se s presledki odvijajo v Grčiji. Iz študentskega gibanja se je ponovno razvil močan val političnega nasilja, ki Grčijo spremlja od leta 2006, vendar nastaja v različnih kontekstih, najprej znotraj študentskega gibanja, potem izbruhne kot odgovor na policijsko represijo¹ ter zdaj v obliki najbolj aktualnega upora proti grški ekonomski krizi. Tako ima Grčija pomembno vlogo pri sodobnem razumevanju in vzponu političnega nasilja. Prav tako pa se tam oblikujejo nove oblike represivnih strategij, ki postajajo čedalje bolj okrutne. Tri oblike

¹ Policija je 6. 12. 2008 na atenskih ulicah ustrelila 16-letnega anarhista, kar je bil povod za vsesplošno vstajo po vsej Grčiji, ki je prvotno izšla iz anarhističnih krogov, vendar se je hitro razširila med študentsko in mlado populacijo.

represivnih strategij se vedno bolj prekrivajo, s čimer strategije informiranja in preprečevanja postajajo le spremljevalke strategij prisile.

Medijski spektakel in vzpon alternativnih medijev

Kot je bilo že večkrat povedano, radikalne skupine z nasiljem privabljajo medije, s čimer želijo poudariti svoje težnje in dokazati gledalcem, da je sprememba mogoča. S tovrstnim delovanjem pa večinoma ne presegajo polja gledalca in le reproducirajo način spektakularnega poročanja. Kot trdi Debord, se »zunanost spektakla pri dejanskem človeku (akterju) kaže v tem, da v svoji dejavnosti ne dela lastnih kretenj, ampak ponavljajoče se vzorce, ki jih je prevzel iz spektakla. Ker je z očmi vedno pri spektaklu, se gledalec nikoli ne uvidi pri sebi« (Debord, 1999: 38). Tako se zaradi zavedanja spektakelskega poročanja aktivisti v črnem želijo približati svetovni javnosti ravno z ustvarjanjem spektakla, toda s tovrstnim delovanjem pogosto onemogočijo drugim skupinam, da pridejo do izraza. Medijski prostor namreč deluje na iskanju škandalov in »šova«, zato predstavijo le najbolj spektakularne dogodke, ki pa velikokrat zameglijo celotnost zgodbe. Tako izkrivlja podobo določenega gibanja in njegovih idej, ki ga kljub močni mobilizacijski sposobnosti in širokim spektrom sporočilnosti prezentira na način, kot da ima unitaren pogled na določen družben fenomen in družbeno realnost na splošno. »Realnost se razprostire kot fragment v svoji lastni splošni enotnosti, je lažen svet zase, ki ločeno od življenja obstaja zgolj kot objekt kontemplacije. Podobe o svetu se dokončno izpolnijo v svetu osamosvojene podobe, kjer je lažnivec nalagal samega sebe. Spektakel je na splošno, kot konkretno sprevrčanje življenja, avtonomno gibanje neživega. Spektakel se

sočasno kaže kot družba sama, kot del družbe in kot njeno orodje poenotenja.« (Debord, 1999: 29) Tako se vzpostavlja specifično dožemanje tega družbenega pojava, ki ga gledalec pasivno spremlja. Z iskanjem zgodb, ki temeljijo na škandalu, se popolnoma prikrita resničen potek in pomen mobilizacijsko močnih družbenih gibanj, ki želijo z obliko demonstracij opozarjati na družbene težave. Naslovne strani tako prekrivajo nasilne akcije, ki brez razlage in iztrgane iz konteksta kažejo na huligansko deviacijo celotnih gibanj. Ob tem pa v ozadju ostanejo številne tematike, na katere opozarjajo, ter se izgubijo v antagonističnem razmerju med predstavniki direktne demokracije in globalnimi institucijami moči.

Politično nasilje tako velikokrat doseže ravno nasproten učinek, saj velikokrat prikritje dejansko moč in pomen kritike. Toda v družbi spektakla preboj tovrstnih idej precej šibko kotira v množičnosti informacij, ki jih posredujejo množični mediji. Tako se je vzpostavila potreba po novih načinih boja, ki zajema ravno medijski prostor. Alternativne oblike informiranja, ki so vzniknile kot posledica te potrebe, pomenijo drugačen, nespektakularen način posredovanja. Aktivisti so internet uporabili kot prostor novodobnega boja, ki »izgubljenim« zgodbam omogoča moč preboja in vpliva, vendar kljub razširjenosti in splošni rabi novih medijskih tehnologij številne tematike, predvsem pa kritike, še vedno niso javno zaznane in obravnavane. Z vzpostavljanjem lastnega medijskega prostora se tako odpira nov prostor direktne demokracije, ki naj bi posameznike pripeljal do aktivnega, kritičnega sprejemanja informacij ter posledično do odločne participacije v družbeno-politični sferi.

Vpliv novih tehnologij na radikalno levico

Načini medijskega poročanja in težak dostop do medijskega prostora so aktiviste pripeljali do izbire in uporabe novih informacijskih tehnolo-

logij. V prejšnjih obdobjih so bile za razširjanje informacij pomembne direktne interakcije, ki so jih obogatili z različnimi mediji, kot so letaki, brošure, okrožnice, ki so dosegle večje število ljudi tako znotraj kot zunaj družbenih gibanj. V drugi polovici 20. stoletja so postale precej značilne tudi piratske radijske postaje, ki so podajale neodvisne informacije, vendar so ti načini s prevladujočimi novimi tehnologijami in nadzornimi sistemi, ki omogočajo precej lažjo izsleditev, ter manjša radijska poslušnost postopoma tako rekoč zamrli. Novi načini pa se vzpostavijo na medmrežju, kjer potekajo digitalni načini upora. Internet je postal primeren, hiter in poceni prostor, kjer lahko poiščete informacije o procesih, skupinah, institucijah in dogodkih. Prav tako je komunikacijski medij za izmenjavo informacij med posamezniki in skupinami, za koordinacijo in povezovanje, s čimer omogoča tudi mobilizacijo za konvencionalne akcije. Postal pa je tudi pomemben prostor »virtualne« akcije, v kateri je tehnologija tako orožje kot tarča. Tako je veliko aktivistov svoje delovanje usmerilo v oblikovanje novih medijskih prostorov, predvsem na medmrežju, kjer podajajo neodvisne informacije in tudi izvajajo akcije v teh novih javnih sferah. Vendar te informacije nikoli ne dosežejo tolikšnih razsežnosti kot mainstream mediji. Tako je čedalje več vdorov na splošne internetne strani, ki jih aktivisti preoblikujejo, blokirajo ter s temi načini izvajajo pritisk na korporacije in institucije moči. Ta tako imenovani hacktivizem je tako postal nekakšno novodobno gverilstvo, ki se izvaja na medmrežju.

»Hacktivizem je politično motivirano hakanje in kot takšno eden od načinov aktivizma. To je aktivizem, ki svobodno teče po elektronskih venah, ki navdihujejo 21. stoletje globalnih družbenih ekonomij.« (Jordan, 2002: 191) Številni aktivisti vidijo prihodnost v elektronski civilni nepokorščini, ki je po svoji naravi nenasilna in podobna tradicionalni nepokorščini. Taktike zasedanja prostora, uničevanja računalniških sistemov, blokiranja in zaseganja

podatkov kot talcev v elektronskem svetu se vzpostavljajo drugače kot čedalje bolj prisoten elektronski kriminal, katerega cilj je pridobivanje dobička, medtem ko pri elektronski nepokorščini ni težnja po okoriščenju, temveč gre za novo obliko insurekcije. Digitalna gverila, ki izraža način življenja 21. stoletja, je tako postala nova oblika spontano organiziranega načina upora proti obstoječemu družbenemu sistemu (Strpić, 2001: 108).

Literatura

- BAKUNIN, M. (1971): *Revolutionary Catechism*. V: *Bakunin on Anarchism*. Sam Dolgoff (ur.), Black Rose Books. Dostopno prek: http://dwardmac.pitzer.edu/anarchist_Archives/bakunin/catechism.html (13. 4. 2010)
- BECK, U. (2001): *Družba tveganja: na poti v neko drugo moderno*. Ljubljana, Krtina.
- BECK, U. (2003): *Kaj je globalizacija?: zmote globalizma – odgovori na globalizacijo*. Ljubljana, Krtina.
- BOURDIEU, P. (2000): *Acts of Resistance: Against the New Myths of our Time*. Cambridge, Polity Press.
- DEBORD, G. (1999): *Družba spektakla/Komentarji k Družbi spektakla/Panegirik*. Ljubljana, Študentska založba.
- DELLA PORTA, D., ANDRETTA, M., MOSCA, L., REITER, H. (2006): *Globalization from Below: Transnational Activities and Protest Networks*. Minneapolis, London, University of Minnesota Press.
- FRECE, T. (2002): Črni blok in anarhizem. *Časopis za kritiko znanosti, domišljijo in novo antropologijo*, let. XXX, št. 209–210. Ljubljana, Študentska založba.
- JORDAN, T. (2002): *Activism!: Direct Action, Hacktivism and the Future of Society*. London, Reaktion Books.
- DYLAN, Y. D. (2001): *Autonomia and the Origin of the Black Bloc*. Dostopno prek: <http://www.ainfos.ca/01/jun/ainfos00170.html> (14. 4. 2010)
- STRPIĆ, M. (ur.) (2001): *Anarhizam i nasilje*. Zagreb, Što čitaš?

Spletni viri

- Bashing the Black Bloc?* Dostopno prek: <http://flag.blackened.net/revolt/rbr/rbr6/black.html> (12. 4. 2010)
- Statement by Black Bloc Activists*. Dostopno prek: http://www.infoshop.org/news6/genoa_bb_statement.html (11. 4. 2010)
- Black Mary, Letter from Inside of Black Bloc*. Dostopno prek: <http://www.alternet.org/story/11230/?page=1> (13. 5. 2010)
- Black Blocs for Dummies*. Dostopno prek: <http://www.infoshop.org/page/Blackbloc-Faq> (26. 4. 2010)